

τά βιβλία τῶν Στοιχείων XIV καὶ XV καὶ τὰ σχόλια τῶν βιβλίων I - V, ὁ μέλλων δὲ νὰ ἐκδοθῇ ἡμίτομος V,2 θὰ περιλαμβάνη τὰ σχόλια τῶν βιβλίων VI—XIII.

Τὰ ἐν τῷ ἡμίτομῳ βιβλία τῶν στοιχείων XIV καὶ XV συνεκδίδονται μὲν μετὰ λοιπὰ βιβλία τῶν Στοιχείων, ἀλλὰ δὲν ἔχουν γραφῆ ὑπὸ τοῦ Εὐκλείδου. Τὸ XIV ἔχει γραφῆ ὑπὸ τοῦ μαθηματικοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας Ὑψικλέους περὶ τὸ 150 μ. Χ. Ὁ ἐκδότης τῶν Στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὸ 350 μαθηματικὸς Θεῶν, πατὴρ τῆς φιλοσόφου Ὑπατίας, δὲν περιέλαβε τὸ βιβλίον τοῦ Ὑψικλέους εἰς τὰ Στοιχεῖα τοῦ Εὐκλείδου. Τὸ βιβλίον XV τῶν Στοιχείων εἶναι μεταγενέστερον, τοῦ 550 περίπου μ. Χ., ἄτε γραφὲν ὑπὸ μαθητοῦ τινος τοῦ μαθηματικοῦ καὶ μηχανικοῦ Ἰσιδώρου τοῦ Μιλησίου, μαγίστρου τῶν Σχολῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ μαθητὴς οὗτος εἰκάζεται ὅτι εἶναι ὁ Εὐτόκιος, ὁ γράφας καὶ τὰ Σχόλια εἰς τὸν Ἀρχιμήδην. Τὰ μὴ Εὐκλείδεια βιβλία XIV καὶ XV προσεκολλήθησαν εἰς τὰ Στοιχεῖα τοῦ Εὐκλείδου πιθανῶς κατὰ τὴν βυζαντινὴν Ἀναγέννησιν τῶν Γραμμάτων τὸν Θ' αἰῶνα.

Τὰ Σχόλια τῶν Εὐκλείδειων στοιχείων ἔχει περισυλλέξει ὁ Heiberg ἐκ τῶν διαφόρων κωδίκων δι' ἐργασίας σκληροτάτης. Προέρχονται ἐξ ἐπισημειώσεων ἐπεξηγηματικῶν εἰς τὰ περιθώρια τῶν χειρογράφων. Ὅσοι ἔχουν γραφῆ ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς τῆς γραφᾶς τὸ κείμενον, φανερώνουν ὅτι ὁ γράφας ὁ ἴδιος, ὡς εἰδικὸς ἔγραψε καὶ τὰς ἐπεξηγήσεις, ἢ τὰς ἀντέγραψεν εὐρῶν ἤδη ταύτας σημειωμένας εἰς τὸ βιβλίον ἐξ οὗ ἔκαμνε τὴν ἀντιγραφὴν. Ἀλλὰ αἱ πλεῖστοι ἔχουν γραφῆ ὑπὸ ἐτέρας χειρὸς, διότι τὰ σχόλια τοῦ Εὐκλείδου προέρχονται ἀπὸ 52 διαφόρους χεῖρας γραφέων. Εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα σημειοῦται ἀπὸ ποῖον γραφέα τίνος κώδικος προέρχεται τὸ κάθε σχόλιον.

Τὸ ἔργον τῆς ἐπανεκδόσεως μὲ τὴν μέριμναν τοῦ περιορισμοῦ ἢ μᾶλλον τοῦ ἀποκλεισμοῦ παντὸς ἀβλεπτήματος εἶναι ἐπίπονον, ὁ Καθ. Σταμάτης ὅμως ἐκδώσας πληθὺν μαθηματικῶν ἔργων τῆς ἀρχαιότητος δι' ἐκδοτικῶν οἴκων ἡμετέρων καὶ ξένων παρουσιάζει καὶ εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ παρόντος V, 1 τόμου διὰ τοῦ Οἴκου Teubner τῆς Λειψίας ἓνα βιβλίον καθαρὸν καὶ σύγχρονον ποῦ θὰ εἶναι πολὺτιμον βοήθημα εἰς τοὺς μελετητὰς τῆς Γεωμετρίας καὶ τοῦ Εὐκλείδου.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

* * *

ΑΡΧΙΜΗΔΟΥΣ ΑΠΑΝΤΑ, ἀρχαῖον κείμενον, μετάφρασις καὶ σχόλια ὑπὸ Εὐαγγέλου Σ. Σταμάτη, Ἀθῆναι. Ἔκδοσις Τεχνικοῦ Ἐπιλητηρίου τῆς Ἑλλάδος, τόμος I, μέρη 2, 1970, τόμος II 1973, τόμος III 1974.

Τὰ Ἀπαντα ταῦτα τοῦ Ἀρχιμήδους εἰς τὸ ἀρχαῖον πρωτότυπον καὶ μετὰφρασιν εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν εἶναι ἢ πλέον πλήρης ἐκδοσις τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου ἀρχαίου ἐπιστήμονος. Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ πρώτου τόμου ἀρχίζει μὲ τὴν εἰκονογράφησιν τοῦ Ἀρχιμήδους, ἢ ὅποια περιλαμβάνει τὴν ἀπόδοσιν ἐννέα εἰκόνων, μωσαϊκῶν, μεταλλίων καὶ ἄλλων παραστάσεων τοῦ Ἀρχιμήδους. Ἐν συνεχείᾳ ἀκολουθεῖ ἐκτεταμένη εἰσαγωγὴ τοῦ Εὐκ. Σταμάτη, ἢ ὅποια περιέχει πληροφορίας περὶ τῶν διασωθέντων ἔργων τοῦ Ἀρχιμήδους (σελῆς 1 - 34). Σημαντικὸν τμήμα εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ α' τόμου περιλαμβάνει τὰς Μαρτυρίας (σελ. 35 - 289), εἰς τὰς ὁποίας συγκεντροῦνται ὅλαι αἱ ἀναφοραὶ εἰς τὸν Ἀρχιμήδην καὶ τὰ

ἔργα του τῶν ἀρχαίων καὶ Βυζαντινῶν συγγραφέων, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, μὲ μετάφρασιν εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν.

Τὸ τμήμα τοῦτο εἶναι ἐφωδιασμένον μὲ πολλὴ πλήρη πίνακα περιεχομένων (σελ. 291—307) καὶ εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ ἀναφέρεται ἐκτεταμένη βιβλιογραφία ὄλων τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἀρχιμήδους, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ 1500 (σελ. 309—332). Ἐν εἶδει παραρτημάτων προστίθενται παραστάσεις μηχανημάτων, τὰ ὅποια ἐφεῦρεν ὁ Ἀρχιμήδης (κατὰ Ἡρώνα, Λεονάρδον Ντα Βίντσι καὶ ἄλλας πηγὰς). Εἰς τὸ δεῦτερον μέρος τοῦ πρώτου τόμου περιλαμβάνονται τὸ κείμενον καὶ ἡ μετάφρασις τῶν ἔργων τοῦ Ἀρχιμήδους: «Περὶ σφαίρας καὶ κυλίνδρου» (σελ. 1—215), «Κύκλου μέτρησις» (σελ. 217—227), «Περὶ κωνοειδῶν καὶ σφαιροειδῶν» (σελ. 229—415), μὲ λεπτομερῆ σχόλια τοῦ Εὐ. Σταμάτης.

Εἰς τὸν δεῦτερον τόμον περιλαμβάνονται τὸ κείμενον καὶ ἡ μετάφρασις τῶν ἔργων τοῦ Ἀρχιμήδους, «Περὶ ἐλίκων», (σελ. 1—105), «Περὶ ἐπιπέδων ἰσορροπιῶν» (σελ. 107—176), «Ψαμμίτης» (σελ. 179—215), «Τετραγωνισμὸς παραβολῆς» (σελ. 217—265), «Περὶ ὀχουμένων» (σελ. 267—368), «Στομάχιον» (σελ. 369—381), «Πρὸς Ἐρατοσθένην περὶ μηχανικῶν θεωρημάτων ἔφοδος» (σελ. 383—465), «Πρόβλημα βοεικόν» (σελ. 467—477). Ἐν συνεχείᾳ ἀκολουθοῦν σχόλια τῶν ἔργων τούτων καὶ ἐν εἶδει παραρτήματος παρατίθεται ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ I. Zeuthen «Περὶ τῶν κωνικῶν τομῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα» (Κοπεγχάγη 1886, Hildesheim 1966), ἄρθρον τῆς Ἰσαβέλλας Γρ. Μπασμάκοβα «Διαφορικὸς λογισμὸς τοῦ Ἀρχιμήδους», (Ἀρχεῖον τῆς ἱστορίας τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, 1964) καὶ ἀπόσπασμα τῶν σχολίων τοῦ Charles Mugler ἐπὶ τῆς πραγματείας Περὶ ἐλίκων (Παρίσι 1971). Εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου παρατίθεται συμπλήρωσις τῶν μαρτυριῶν καὶ τῆς βιβλιογραφίας.

Εἰς τὸν τρίτον τόμον περιέχονται τὰ ἔργα τοῦ Ἀρχιμήδους τὰ μὴ διασωθέντα εἰς τὸ πρωτότυπον. Εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν ὁ Εὐ. Σταμάτης ἀναλύει τὰς ἀραβικὰς πηγὰς καὶ ἀναφέρει ὅτι εἰς τὸν κατάλογον Φίριστ τοῦ Ἴμπ-αν-Ναντίμ μνημονεύονται οἱ τίτλοι τῶν ἀκολουθῶν ἔργων τοῦ Ἀρχιμήδους: Περὶ σφαίρας καὶ κυλίνδρου, Κύκλου μέτρησις, Τετραγωνισμὸς κύκλου, Περὶ ἐφαπτομένων κύκλων, Περὶ τριγώνων, Περὶ παραλλήλων γραμμῶν, Λήμματα, Ὑποθέσεις, Περὶ τῶν ιδιοτήτων τῶν τετραγώνων, Περὶ ὑδραυλικῶν ὥρολογίου. Μὲ ἰδιαιτέραν λεπτομέρειαν ἐξετάζεται τὸ χειρόγραφον τῆς βιβλιοθήκης Μπανκιπὸρ (Patna, Ἰνδία) Nr. 2468, τὸ ὁποῖον περιέχει δύο πραγματείας τοῦ Ἀρχιμήδους, τὰς 1) Περὶ ἐφαπτομένων κύκλων καὶ 2) Περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς γεωμετρίας, εἰς ἀραβικὴν μετάφρασιν ὑπὸ Σαμπιτ Ἴμπν Κουρᾶ, ἐκδοθεῖσας εἰς τὸ βιβλίον τούτου «Ρασαήλ» (Χαϊντεραμπάντ 1940). Ὁ Εὐ. Σταμάτης ἀναφέρει καὶ τοὺς τίτλους καὶ τῶν 40 πραγματειῶν τῆς συλλογῆς, εἰς τὴν ἀραβικὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἐκθέτει τὴν ἀλληλογραφίαν του ἐν σχέσει πρὸς τὸ χειρόγραφον τοῦτο μετὰ τοῦ κ. H. Hermelink (Μόναχον) καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτον τῆς Ἱστορίας Φυσιγνωσίας καὶ Τεχνικῆς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Ε.Σ.Σ.Δ., ἐν Μόσχᾳ. Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Ἀρχιμήδους, τὰ ὅποια διεσώθησαν εἰς τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν, παρατίθενται ἐν μεταφράσει εἰς τὴν δωρικὴν διάλεκτον, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιοῦν ὁ Ἀρχιμήδης καὶ εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν. Ἐνταῦθα περιέχονται τὰ Λήμματα (σελ. 1—43, ἐκ λατινικῆς μεταφράσεως, ἐκ τῆς ἀραβικῆς), «Περὶ τῶν ιδιοτήτων τῶν ὀρθογωνίων τριγώνων» (σελ. 45—69), «Περὶ κύκλων» (σελ. 71—75), «Περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ κανονικοῦ ἑπταγώνου» (σελ. 77—101). Αἱ τρεῖς αὗται πραγματεῖαι μετεφράσθησαν ἐκ τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως τοῦ χειρογράφου τοῦ Καίρου, τὸ ὁποῖον τιτλοφορεῖται «Βιβλίον περὶ κατασκευῆς κύκλου διηρημένου εἰς ἑπτὰ ἴσα μέρη», τὴν ὁποίαν ἐπραγματοποίησε ὁ K. Schoy. Περαιτέρω περιλαμβάνονται αἱ πραγματεῖαι «Περὶ ἐφαπτομένων κύκλων» (σελ. 103—157), εἰς μετάφρασιν ἐκ τῆς ἀραβικῆς ἐκδόσεως τοῦ

Ἴμπν Κουρᾶ, «Ἐῦρσεις τοῦ ὕψους καὶ τοῦ ἐμβλῆδου τριγώνου συναρτήσῃ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ» (σελ. 159—176), μετάφρασις τῆς πραγματείας «Περὶ τοῦ προσδιορισμοῦ χορδῶν ἐν τῷ κύκλῳ, τοῦ ἄλ - Μπιρουνί, ἐκδοθεῖσα εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τοῦ G. Sutter (Ζυρίχη 1911).

Αἱ μεταφράσεις ὧν ἀνωτέρω πραγματειῶν ὑπάρχουν ἐπίσης εἰς τὴν ῥωσικὴν ἐκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Ἄρχιμήδους (Ἄρχιμήδους Ἔργα, μετάφρασις ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ὑπὸ I. N. Βεσελόφσκη, μετάφρασις ἐκ τῆς ἀραβικῆς ὑπὸ B. A. Ρόζενφελτ, Μόσχα 1962). Ὁ Εὐ. Σταμάτης περιλαμβάνει περαιτέρω τὴν πραγματείαν «Ἀρχαὶ τῆς γεωμετρίας (σελ. 177—217), μετεφρασμένην ἐκ τῆς ἀραβικῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἴμπν Κουρᾶ, ἡ ὁποία δὲν ἔχει περιληφθῆ εἰς τὴν ῥωσικὴν ἐκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Ἄρχιμήδους, διότι οἱ συντάκται τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς ἐθέωρουν ὡς συγγραφέα ὄχι τὸν Ἄρχιμήδην ἀλλὰ τὸν Ἴμπν Κουρᾶ.

Ἀκολουθοῦν αἱ πραγματεῖαι «Περὶ ἐγγραφῆς ἐν σφαίρᾳ ἡμικανονικοῦ 14-έδρου (σελ. 219—228), μετάφρασις ἐκ τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως τῶν E. Μπέσσελ - Χάγκεν καὶ O. Σπίς, τοῦ ἀραβικοῦ χειρογράφου, τὸ ὅποιον ἀναγράφεται «Πραγματεία τοῦ Ἀμποῦλ - Χασάν Σαμπίτ Ἴμπν Κουρᾶ «Περὶ κατασκευῆς ἐν σφαίρᾳ σώματος μὲ 14 ἔδρας» (πρβλ. σελ. 387—390 τῆς ῥωσικῆς ἐκδόσεως) καὶ «ὥρολόγιον τοῦ Ἄρχιμήδους» (σελ. 229—308), μετάφρασις ἐκ τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως τῶν E. Wiedemann καὶ F. Hauser τοῦ ἀραβικοῦ χειρογράφου, τὸ ὅποιον φυλάσσεται εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων. Εἰς παραρτήματα τοῦ τόμου τούτου προστίθενται περιγραφαὶ πειράματος, τὸ ὅποιον πρωτοβουλία τοῦ Εὐ. Σταμάτη ἐπραγματοποίησεν ὁ Ἕλληνας μηχανολόγος Ἰωάννης Σακκῆς, μὲ σκοπὸν τὴν ἀπόδειξιν τῆς δυνατότητος τῆς πυρπολήσεως πλοίων τῇ βοθηείᾳ τῶν ἡλικῶν ἀκτίνων διὰ τῶν καυστικῶν κατόπτρων. Τὸ πείραμα ἐγένετο τὸν Ἰούνιον καὶ κατόπιν ἐπανελήφθη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1973, ἐπεβεβαίωσε δὲ τὴν δυνατότητα τοιαύτης πυρπολήσεως. Πρέπει ἐν τούτοις νὰ σημειωθῆ ὅτι, οὔτε οἱ σύγχρονοι τοῦ Ἄρχιμήδους οὔτε συγγραφεῖς τῶν πλησιεστέρων μετ' αὐτὸν αἰώνων, ἀναφέρουν τι περὶ πυρπολήσεως ῥωμαϊκῶν πλοίων. Ἡ πρώτη ἀφήγησις περὶ τούτου εὐρίσκεται εἰς τὸν Λουκιανὸν (B' αἰὼν μ. X.) καὶ περισσότερον λεπτομερῆς περιγραφή εἰς τὸν Ἀνθέμιον (ΣΤ' αἰὼν μ. X.). Ὡς ἐκ τούτου τὰ πειράματα μᾶλλον ῥίπτουν φῶς εἰς τὰ θέματα μὲ τὰ ὁποῖα ἡσχολεῖτο ὁ Ἄρχιμήδης, εἰς τὴν μὴ διασωθεῖσαν μέχρις ἡμῶν πραγματείαν τοῦ «Κατοπτρικά», παρὰ εἰς τὰ πραγματικὰ γεγονότα τῆς ἀρχαίας ἱστορίας.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου περιελήφθησαν φωτοτυπία τῶν χειρογράφων τοῦ Μπάνκιπὸρ, δύο πραγματειῶν τοῦ Ἄρχιμήδους (σωζομένων εἰς τὴν ἀραβικὴν ὑπὸ Ἴμπν Κουρᾶ) καὶ τοῦ χειρογράφου τῶν Παρισίων τῆς πραγματείας «Περὶ ὕδραυλικοῦ ὥρολογίου». Ἐκ τοῦ συνόλου τῶν πραγματειῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποδίδονται εἰς τὸν Ἄρχιμήδην καὶ διεσώθησαν ἐν ἀραβικῇ μεταφράσει, εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Εὐ. Σταμάτη δὲν περιλαμβάνεται μόνον ἡ πραγματεία «Περὶ παραλλήλων γραμμῶν, τῆς ὁποίας ἐπεξεργασίαν ἀποτελεῖ ἡ πραγματεία τοῦ Ἴμπν Κουρᾶ «Βιβλίον περὶ τοῦ ὅτι δύο εὐθεῖαι γραμμαὶ τεμνόμεναι ὑπὸ τρίτης καὶ σχηματίζουσαι πρὸς τὸ ἐν μέρος γωνίας μικροτέρας τῶν δύο ὀρθῶν, προεκτεινόμεναι συναντῶνται (ῥωσικὴ μετάφρασις, Ἱστορικομαθηματικαὶ ἔρευναι, ἐκδοσις XV, Μόσχα 1963, σελ. 363—380). (Σημειώσεις μεταφραστοῦ: Πρόκειται περὶ τοῦ ε' αἰτήματος τοῦ Εὐκλείδου καὶ ὄχι τοῦ Ἄρχιμήδους). Νομίζομεν ὅτι δὲν θὰ ἦτο ὀλιγώτερον νόμιμον, ἀπὸ ἄλλας πραγματείας, αἱ ὁποῖαι ἔφθασαν μέχρις ἡμῶν, ἐξ ἐπεξεργασίας τοῦ Ἴμπν Κουρᾶ, νὰ περιληφθῆ καὶ ἡ πραγματεία αὕτη, ἡ ὁποία πλησιάζει πρὸς τὰς ἰδέας τοῦ Ἄρχιμήδους. Εἰς αὐτὴν τὸ ε' αἶτημα ἀποδεικνύεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κινηματικῆς, τῇ βοθηείᾳ τῆς ὁποίας στηρίζεται ἡ ὑπαρξίς ἐν ἴσῃ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσει εὐθειῶν ἐπὶ ἐπιπέδου, ἐν ᾧ ὡς γνωστὸν εἰς τὴν γεωμετρίαν τοῦ Ἄρχιμήδους

αί μετρικαί σχέσεις ἔπαιζον μεγαλύτερον ρόλον παρά εἰς τὸν Εὐκλείδην, καὶ ἐκτὸς τούτου ὁ Ἀρχιμήδης συστηματικῶς ἐφῆρμοζεν εἰς τὴν γεωμετρίαν τὴν κίνησιν καὶ τὴν μηχανικὴν.

Ἐν συμπεράσματι δέον νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ ἐκδοσις Σταμάτη εἶναι ἐξαιρετικῶς πολὺτιμος, διότι εἶναι ἡ περισσότερον πλήρης ὅλων τῶν ὑπαρχουσῶν ἐκδόσεων τῶν ἔργων τοῦ Ἀρχιμήδους, εἶναι ἐφωδιασμένη μὲ λεπτομερῆ σχόλια καὶ περιλαμβάνει συλλεγὲν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου πλουσιώτατον ὕλικόν περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τοῦ μεγάλου ἐπιστήμονος.

[Κατὰ μετάφρασιν ἐκ τῆς Ρωσικῆς ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς Ε.Σ.Σ.Δ., (Ἰνστιτούτον, Ἱστορία Φυσιγνωσίας καὶ Τεχνικῆς. Θέματα Ἱστορίας Φυσιγνωσίας καὶ τεχνικῆς), τεύχος 4 (53), Μόσχα 1976].

I. Γ. ΜΠΑΣΜΑΚΟΒΑ, ΜΠ. Α. ΡΟΖΕΝΦΕΛΤ

* * *

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Δ. ΧΑΡΩΝΗ, Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Μ. Ε., Παιδαγωγοῦ, πτυχιούχου Ψυχολογικῶν καὶ Παιδαγωγικῶν σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Lyon, **Ψυχολογία καὶ Ἀγωγή τῶν Ἐφήβων**, Ἀθῆναι 1976, σελίδες 204.

Τὸ ἀνωτέρω βιβλίον τοῦ κ. Β. Χαρώνη ἀποτελεῖ προσφοράν τόσον εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν ἐπιστήμην ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν οἰκογένειαν. Ὁ συγγραφεὺς κατώρθωσε νὰ συνδυάσῃ τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα, τὰ ὁποῖα γνωρίζει ὡς σπουδαστὰς καὶ εἰς τὸ Ἐξωτερικόν, μὲ τὴν παιδαγωγικὴν πρᾶξιν, τὴν ὁποίαν ἐβίωσε κατὰ τὴν μακρὰν θητεῖαν του εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν.

Ἡ μελέτη τοῦ Β. Χαρώνη εἰσάγει τὸν ἀναγνώστην κατὰ τρόπον συστηματικόν εἰς τὸ ἄδυτον τῆς ἐφηβικῆς ψυχῆς καὶ ὑποδεικνύει συγκεκριμένους τρόπους ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐφηβικῶν ἀντιδράσεων καὶ τῶν ἐφηβικῶν προβλημάτων. Διὰ τοῦτο καὶ ἀποτελεῖ ἓνα πολὺτιμον ὄχηγόν τόσον διὰ τοὺς γυνεῖς καὶ τοὺς ἐκπαιδευτικούς ὅσον καὶ διὰ τοὺς ἰδίους τοὺς νέους.

Ἡ ἐν λόγῳ ἐργασία διαιρεῖται εἰς τὰ ἐξῆς μέρη: Α') ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ. Β') ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΨΥΧΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ. Γ') Η ΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος γίνεται λόγος διὰ τὰ στάδια τῆς ἐξελίξεως καὶ τὰς χαρακτηριστικὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἐφήβου (ἀνακάλυψις τοῦ ἐγώ, κρίσις τῆς πρωτοτυπίας καὶ τῆς ἀντιθέσεως, πόθος τῆς ἀνεξαρτησίας, τάσις πρὸς μόνωσιν, μνήμη, φαντασία, συναίσθημα, γενετήσιος ὄρμη κ.λ.π.).

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ἐξετάζονται οἱ οἰκογενειακοί, σχολικοί, κοινωνικοί, βιολογικοί, ἐξελικτικοί κ.λ.π. παράγοντες τῶν ψυχικῶν διαταραχῶν τῶν ἐφήβων. Γίνεται λόγος διὰ τὰ αἷτια τῶν συγκρούσεων τῶν ἐφήβων μὲ τοὺς παιδαγωγούς των, διὰ τὰς ἐπιδράσεις τοῦ ἀνθρωπίνου περιβάλλοντος ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῶν νέων, διὰ τὴν κληρονομικότητα, τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀτόμου (χαρακτηριστικὸς παράγων) κ.λ.π.

Τὸ τρίτον μέρος, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἐπιγραφῇ *παιδαγωγικὴ τῆς ἐφηβείας*, εἶναι τὸ πλέον ἐνδιαφέρον, διότι εἰς αὐτὸ ὑποδεικνύονται τὰ μέσα ἀντιμετωπίσεως τῆς ἐπαναστατικότητος τῶν ἐφήβων. Ὡς τοιαῦτα θεωροῦνται ἀπὸ τὸν συγγραφέα τὰ ἐξῆς: ἡ ψυχικὴ ἐπαφή μὲ τοὺς ἐφήβους, ἡ ἀνάπτυξις τῆς πρωτοβουλίας των καὶ τοῦ αἰσθήματος εὐθύνης, ὁ καθορισμὸς σκοπῶν καὶ ἰδανικῶν, ἡ ὀργάνωσις τῆς